

ГЕОЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ РУХУ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ПОСИЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

*С. О. Геращенко, к. е. н., доцент, НТУ «Дніпровська політехніка»,
Herashchenko.S.O@nmu.one, orcid.org/0000-0003-3194-1674,*

К. Т. Шашкіна, студентка, НТУ «Дніпровська політехніка», Shashkina.K.T@nmu.one

Методологія дослідження. Методологічною основою дослідження послуговували методи: логічний – при описанні причинно-наслідкових зв'язків між внутрішніми та зовнішніми чинниками, що сприяють покращенню інвестиційного середовища і зростанню обсягів залучення прямих іноземних інвестицій в Україну, або навпаки створюють суттєві ризики і перешкоджають залученню таких інвестицій в країну; загального та особливого – при оцінюванні впливу динаміки макроекономічних показників розвитку національної економіки на залучення компаніями міжнародних інвестицій; аналізу та синтезу – при дослідженні основних ризиків для іноземних інвесторів та розробці рекомендацій щодо зменшення їх негативного впливу на інвесторів, спрямованих на збільшення інвестиційної привабливості України у середньо- та довгостроковій перспективі.

Результати. Розглянуто перспективи України у сфері залучення прямих іноземних інвестицій, проаналізовано динаміку обсягів прямих іноземних інвестицій. Показано напрями покращення гео економічного становища України у повоєнній економіці за умови залучення значних обсягів прямих іноземних інвестицій.

Новизна. Досліджено гео економічні чинники, що можуть впливати на рух прямих іноземних інвестицій в Україні. На основі SWOT-аналізу цих чинників встановлено слабкі й сильні сторони в інвестиційній привабливості України. Запропоновано напрями коригування інвестиційних ризиків в національній економіці.

Практична значущість. Проведений аналіз дає нам розуміння стану інвестиційного клімату держави та напрямків покращення інвестиційної привабливості національної економіки.

Ключові слова: SWOT-аналіз, гео економічні чинники, геополітика, прямі іноземні інвестиції, зміцнення національної безпеки.

Постановка проблеми. В сучасних умовах зростання геополітичної напруженості, що суттєво посилилась після 24.02.23 р. з моменту військової агресії росії проти України виникли нові ризики, які пов'язані зі збоями у світових ланцюгах поставок, змінами в потенційних витратах та вигодах, гео економічною фрагментацією країн. Така фрагментація ймовірно змінить географію прямих іноземних інвестицій і, може вплинути на світову економіку в цілому. Потоки прямих іноземних інвестицій у значній мірі концентруватимуться між однаково геополітично орієнтованими країнами, особливо у стратегічних секторах. У довгостроковій перспективі фрагментація прямих іноземних

інвестицій, що виникає у результаті виникнення геополітичних блоків, може призвести до великих втрат обсягу виробництва, особливо для країн, що розвиваються [1].

У майбутньому прямі іноземні інвестиції дедалі більше реагуватимуть на геополітичні чинники. І відповідно, зростання геополітичної напруженості стане ключовим фактором зміни потоків прямих іноземних інвестицій. Вірогідно, що двосторонні прямі іноземні інвестиції зростатимуть активно серед країн, які мають схожі геополітичні погляди. Події 2022 р. призводять до суттєвих змін всієї глобальної економіки. Країни повинні значно більше уваги приділяти зміцненню національної безпеки, збе-

реженню технологічної переваги над країнами-конкурентами, особливо в стратегічних секторах. У сучасному геополітично напруженому світі деякі країни можуть суттєво втратити свої можливості отримання міжнародних прямих іноземних інвестицій. А для деяких країн, зокрема й України після закінчення війни з росією, можуть відкритися нові можливості щодо залучення прямих іноземних інвестицій. І тому головним питанням для нашої країни є створення відповідного інвестиційного середовища, яке б приваблювало іноземних інвесторів, розширювало коло іноземних партнерів, інституцій, які зацікавлені в реальному інвестуванні в Україну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дослідження стану іноземного інвестування в економіку України, проблеми формування сприятливого інвестиційного клімату висвітлювались у працях багатьох українських дослідників. Зокрема, Городніченко Ю. В. [2] відмітив, що найрозповсюдженішою формою прямих інвестицій в Україні є створення спільних підприємств, визначив основні заходи, які слід здійснити задля залучення іноземних інвестицій. Геращенко С. О. [3] окреслила чинники, які позитивно або негативно впливають на залучення іноземних інвестицій в економіку країни, виявила основні причини низької інвестиційної активності іноземних інвесторів в Україні. Пурій Г. М. [4], виявив високий рівень залежності національної економіки від вузького кола іноземних інвесторів, та встановив, що сучасна структура ПІІ в економіці України не призводить до економічного зростання і формування інноваційної моделі розвитку українських підприємств в умовах економічної нестабільності. Також дослідженням поточного стану та перспектив залучення прямих іноземних інвестицій, їх впливом на розвиток економіки України, аналізом окремих аспектів інвестиційної привабливості та інвестиційного клімату в Україні займалися Гук О. В., Мохонько Г. А., Шендеровська Л. П. [5] та інші дослідники. Проте, різке зростання геополітичної напруженості, що відбулося в світі з початком повномасштабної російської агресії проти України, високий рівень динаміки багатьох процесів, що відбува-

ються як в окремих країнах так і у глобальному середовищі в цілому, суттєво впливають на світовий ринок капіталу, що актуалізує дослідження геоекономічних чинників руху прямих іноземних інвестицій в Україні.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є виокремлення системи геоекономічних чинників, що здійснюють вплив на рух прямих іноземних інвестицій в Україні, встановлення слабких і сильних сторони в інвестиційній привабливості України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Натепер, Україна відчуває гострий дефіцит прямих іноземних інвестицій (ПІІ) (див. табл.1). В таблиці проведено аналіз ПІІ в Україні за період 2010–2022 рр. за даними Міністерства Фінансів України.

Таблиця 1
Прямі іноземні інвестиції в та із
України за 2010–2022 рр. у млн дол.

Роки	ПІІ в Україну	ПІІ з України
2010	6495	736
2011	7207	192
2012	8401	1206
2013	4499	420
2014	410	111
2015	– 458	–51
2016	3810	16
2017	3692	8
2018	4455	–5
2019	5860	648
2020	– 868	82
2021	6687	–198
2022	838	344

*з 2014 р. – без урахування окупованих територій (Криму, Севастополя, частини Донбасу)
Складено за [6].

Динаміка прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну, приведена в табл.1 свідчить про наявність низької інвестиційної привабливості країни для стратегічних інвесторів. Порівняно з 2010–2012 рр. у 2014–2017 рр. надходження прямих іноземних інвестицій в Україну знизилася в середньому майже в 4 рази (з 7,37 млрд. \$ у середньому за період 2010–2012 рр. до 1,86 млрд.\$ у середньому за період 2014–2017 рр.) [6].

У 2019 р. ПІІ в Україну зросли приблизно на 32% у порівнянні з 2018 р. до 5,86

млрд. дол. після їх зниження у 2017 до 3,7 млрд. дол. Звертає на увагу різке зниження обсягів прямих іноземних інвестицій в Україну у 2014 р. Відповідне падіння склало майже 11 разів з величини 4 499 млн. дол. у 2013 р. до всього лише 410 млн. дол. у 2014 р., а у порівнянні з 2012 роком – більш як у 20 разів (з 8401 млн. дол. до 410 млн. дол.). Це було зумовлено російською військовою агресією проти України, яка розпочалася у 2014 р. та стала повномасштабною у 2022 р. Наслідком повномасштабної військової агресії стало поглиблення економічної кризи в Україні, політичної та фінансово-економічної нестабільності, загострення проблем національної та економічної безпеки, які розтягнуться на багато наступних років. Військова агресія росії суттєво погіршила основні макроекономічні показники України за 2022 р. (ВВП зменшився майже на 30%, національна валюта девальвувала на понад 30%, інфляція склала 26%, отримали високий рівень бюджетного дефіциту, зростання державного боргу тощо). Усе це, на чолі з військовою агресією росії колосально збільшило ризики інвестування і призвело до суттєвого зниження обсягу іноземних інвестицій в українську економіку. Таким чином серйозні проблеми по-в'язані з економічною нестабільністю, що знаходиться відображення у негативних макроекономічних показниках, призводять до гострого дефіциту фінансових ресурсів, в тому числі у вигляді прямих іноземних інвестицій.

Для пошуку рішення цих складних проблем, а також розуміння перспектив України на ринку прямих іноземних інвестицій, проаналізуємо чинники, що можуть впливати на цей процес. Для цього проведемо SWOT аналіз геоекономічних чинників руху прямих іноземних інвестицій для України. Це дасть нам змогу виявити слабкі і сильні сторони в інвестиційній привабливості України, сприятиме пошуку проблемних місць, в яких Україні, як національній економіці, потрібно покращуватись. Ключовим завданням цього дослідження є завдання покращення інвестиційного клімату в Україні.

SWOT-аналіз геоекономічних чинників руху ПІІ в Україні – це спосіб проаналізувати

важливі аспекти чинників руху ПІІ та визначити перспективи України щодо залучення прямих іноземних інвестицій. SWOT-аналіз виявляє сильні та слабкі сторони об'єкту аналізу (в нашому випадку інвестиційна привабливість України), а також виявляє можливості та загрози, з якими вона може зіштовхнутися в найближчій перспективі. В сильних сторонах відображені ті найважливіші чинники, які відрізняють Україну від інших країн та свідчать про її переваги.

В слабких сторонах ми зазначимо проблемні аспекти, такі, які можуть завадити досягненню цілей країни щодо залучення значних обсягів ПІІ. Розуміння слабких сторін не обхідне задля розуміння тих аспектів, які потрібно покращувати. Це є значимою частиною отримання важливого результату від SWOT-аналізу.

При виявленні можливостей ми повинні сконцентруватись на виявленні тенденцій, що розвиваються на ринку прямих іноземних інвестицій, та знайти своє місце в цих процесах. Тобто використовувати наявні сильні сторони для досягнення нових можливостей. При виявленні загроз ми повинні звернути увагу на будь-які фактори на ринку прямих іноземних інвестицій, які можуть завдати шкоди іноземним інвесторам і виступають серйозними стримуючими факторами при здійсненні ними таких інвестицій. Поєднуючи сильні сторони і загрози слід виявити як використовувати сильні сторони для зменшення виявлених загроз. І, накінець, аналізуючи слабкі сторони і загрози проаналізувати найбільш негативний сценарій від слабких сторін і загроз та як мінімізувати збитки від їх поєднання.

Тобто, при опрацюванні всіх зазначених чотирьох категорій, ми зможемо провести комплексний SWOT-аналіз геоекономічних чинників руху ПІІ для України. Проведення SWOT-аналізу – це важливий крок для розуміння інвестиційного клімату держави та напрямків покращення інвестиційної привабливості національної економіки.

Проведений аналіз сильних і слабких сторін інвестиційної привабливості національної економіки України (див. табл. 2 Матриця SWOT-аналізу геоекономічних чинників руху ПІІ в Україні) дає нам розуміння

наступного. До сильних геоелектронічних чинників привабливості національної економіки можна віднести: сприятливе географічне положення в центрі Європи та наявність розвинених логістичних шляхів; наявність багатоконпонентних природних ресурсів (зокрема родючих земель, водних, лісових, мінерально-сировинних ресурсів тощо), сприятливі кліматичні умови; ємкий ринок у центрі Європи з великою територією суші та виходом до морів: Чорного і Азовського (частина з яких є наразі окупованими РФ) і значною чисельністю населення.

На 2021 р. чисельність населення в Україні складала 43,531 млн. чол. На 2023 р. кількість населення зменшилась. За період з лютого 2022 р. внаслідок війни розв'язаної Росією проти України і дотепер відбулася величезна вимушена міграція. На початок квітня 2023 р. за даними Мінфіну з України виїхало понад 12 млн. чол., а повернулось близько 1,5 млн. чол [7]. Додатковими елементами сильних сторін інвестиційної привабливості України є: певна близькість культури, соціальних цінностей до європейських, бажання жити за демократичними цінностями і принципами; освічене та працелюбне населення в Україні, а отже висока якість людського капіталу. І заключним вагомим елементом сильних сторін є потужні збройні сили України, які здатні протистояти російській агресії, бути свого роду буфером для стримування агресії РФ у напрямку Європейського Союзу.

Більш детально хотілося б зупинитися на аналізі слабких сторін. Такими слабкими сторонами внутрішнього ринку України є наступні: недостатність фінансових ресурсів та необхідність їх постійного запозичення. Тут слід мати на увазі, що для національної економіки більш привабливим є залученням прямих іноземних інвестицій, ніж кредитних коштів від міжнародних організацій, типу МВФ, ЄБРР тощо. Тут питання полягає в декількох площинах, по-перше за кредитні ресурси потрібно платити, а зараз світові кредитні ставки суттєво зросли. У 2023 р. Україна отримала кредит МВФ у розмірі 15,6 млрд. дол. за ціною 6,9% річних [9], це досить великий відсоток. Крім того програма МВФ є доволі неоднозначною. По-перше, Україна має отримати \$15,6 млрд кредитів

протягом 48 місяців, але за цей же період МВФ планує отримати від України \$12,1 млрд відсотків повернення за раніше видані кредити. Тому, реальними грошима ми отримаємо від цієї інституції лише \$3,5 млрд на протязі 48 місяців [9]. По-друге, питання полягає в ефективності використання кредитних коштів. По-третє, питання знаходиться у площині питань пов'язаних з національною безпекою: так «рекомендації» певних умов з боку МВФ, як умови отримання кредиту не завжди є прийнятним з позицій національної безпеки. Наприклад рекомендації щодо девальвації національної валюти, заборони емісії національної грошової одиниці, підвищення вартості енергоносіїв для населення до ринкового розміру, недопущення зниження ставок оподаткування тощо є не зовсім доцільними під час війни, особливо з точки зору посилення національної безпеки.

Іншими слабкими сторонами внутрішнього ринку України є: низький рівень платоспроможного попиту населення внаслідок високого рівня безробіття та високого рівня інфляції. За даними Національного банку України безробіття в Україні у 2023 році становитиме 26% [8]. Ще значимою слабкою стороною є зруйнована виробнича і житлова інфраструктура у прифронтових регіонах, руйнація значної частини промислового потенціалу України у Донецькій, Луганській, Запорізькій, Миколаївській, Одеській, Херсонській областях. Крім того у 2023 р. буде зменшений врожай сільськогосподарських культур, зокрема пшениці, кукурузи, адже значна територія України, особливо в південних областях знаходиться під окупацією, багато земель замінованих та забруднених снарядами тощо. За оцінками експертів такі втрати врожаю можуть скласти 15–20% [10].

Також слабкими сторонами є: загроза фінансових втрат із-за надмірної зарегульованості бізнес середовища (високий податковий тягар, складнощі в системі оподаткування, корупція); політична нестабільність в країні; неефективність судової системи; високий рівень корупції в українських судах; загроза зростання цін на енергоносії із-за бажання внутрішніх олігополістів та монопо-

Матриця SWOT- аналізу гео економічних чинників руху ПІІ в Україні

	Можливості:	Загрози:
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Переможне завершення війни з РФ і зростання геополітичної значимості України 2. Зростання населення світу і необхідність забезпечення його продовольством 3. Отримання нових ринків збуту в ЄС, азіатсько-тихоокеанському регіоні, африканських країнах тощо 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Близькість географічного розташування до країни агресора РФ, загроза військової агресії, значних економічних, фінансових, людських втрат внаслідок війни з РФ. 2. Тенденція до зниження світових ПІІ 3. Велика конкуренція за ПІІ з боку країн реципієнтів
<p>Сильні сторони:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сприятливе географічне положення в центрі Європи 2. Наявність багатих природних ресурсів і якісного людського капіталу 3. Ємкий ринок 4. Близькість культури, соц. цінностей до європейських 5. Освічене та працелюбне населення 6. Достатній рівень військової спроможності для стримування агресії РФ 	<p>Сильні сторони і можливості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Можливість значних обсягів виробництва і збуту як всередині країни, так і за її межами. 2. Українське суспільство, як носій європ. культури є привабливим для Європи спільними цінностями 3. Можливість інвестувати ресурси в країну з високим людським і природним потенціалом 4. Україна здатна зайняти нішу в продовольчому забезпеченні країн світу 5. Здатність виробляти товари/послуги високого рівня якості і кількості 	<p>Сильні сторони і загрози:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ємкий ринок потребує значних обсягів виробництва, відповідної логістики і транспортної інфраструктури, яка частково знищена внаслідок війни 2. Необхідність інтеграції українського законодавства до законод. ЄС, складнощі реалізації 3. Потреба України в якості буфера від РФ може заблокувати включення її у світові виробничі ланцюги створення доданої вартості 4. Загроза використання укр. працівників в якості дешевої робочої сили,
<p>Слабкі сторони:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатність фінансових ресурсів, необхідність їх запозичення 2. Низький рівень платоспроможного попиту населення, високе безробіття 3. Частково зруйнована виробнича і житлова інфраструктура внаслідок війни 4. Загроза фінансових втрат із-за надмірної зарегульованості бізнес середовища (податковий прес, складнощі в системі оподаткування, корупція) 5. Політична нестабільність 6. Неefективність судової системи 7. Зростання цін на енергоносії 	<p>Слабкі сторони і можливості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Прийняття України в НАТО або інший військовий блок і гарантування їй безпеки від агресії РФ. Створення сучасної ефективної системи оборони й національної безпеки 2. Залучення ПІІ значно краще, ніж отримання кредитів від МВФ 3. Створення нових робочих місць, зниження безробіття, мінімізація витрат виробництва 4. Можливість прибуткових інвестицій у нове будівництво 5. Реформи судової, податкової систем, створення привабливого інвестиційного клімату 	<p>Слабкі сторони і загрози:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загроза військової агресії і знищення власності 2. Жорсткі фінансові вимоги МВФ: недопущення зниження податків, підвищення цін на енергоносії, обмеження емісії гривні, девальвація національної валюти 3. Загроза викачування українських ресурсів ТНК. 4. Загроза погіршення якості робочої сили, соціальна нестабільність суспільства. 5. Неконкурентоспроможна продукція з високими витратами виробництва 6. Високий рівень оподаткування, що не є привабливим для іноземних інвесторів

Примітка: авторська розробка

лістів не втратити свої надприбутки в цій сфері. Першим таким прикладом вже стало зростання цін на електроенергію в Україні від 01.06.23 р. з 1,68 грн/кВт-год до 2,64 грн/кВт-год.

Зовнішні можливості залучення прямих іноземних інвестицій зумовлені декількома складовими. Одна з них це можливість переможного завершення війни в Україні і відповідно суттєвого зростання геополітичної ролі України у світі. Це дуже непроста задача у випадку з колосально мілітаризованою РФ. В сучасних умовах геополітичну роль країни визначають: рівень економічного розвитку, військова потужність, географічне положення, наявність політичного впливу, ресурсного потенціалу (природного, людського, науково-технічного, фінансового), та внутрішньополітична стабільність. Геополітичне становище України в сучасних умовах – це східний кордон західної демократичної цивілізації, який протистоїть авторитарній загрози зі Сходу для всього колективного Заходу [11]. Своїм географічним розташуванням Україна змушена буде проводити сильну зовнішньоекономічну політику, виробити свідому європейську геостратегію. Стабільна Україна є гарантом безпеки в секторі, де стикається континентальна й середземноморська Європа. Колективний Захід повинен остаточно визнати Україну як частину євроатлантичної цивілізації, адже це підтверджує її історичне минуле, географічне розміщення, належність до культурних традицій європейської цивілізації, демографічний склад населення, можливості економічних зв'язків із країнами Європи [11]. Географічне положення України дає їй право на визначення своєї значимої геополітичної ролі – бути мостом, що з'єднує країни Європи та Азії. Територія країни (найбільша країна субконтиненту Європи), чисельність населення країни (понад 30 млн осіб), природні ресурси (5 місце в світі за покладами корисних копалин; перше місце в світі за обсягом чорноземів – 70 % усього світового обсягу), демократична спрямованість політичного режиму (прагнення до волі) дають Україні право стати великою європейською державою з відповідною геополітичною поведінкою. Після закінчення війни з Росією відбудуться ще більші зміни в

устремліннях України на користь європейського вибору. Сподіваємось, що відбудеться цивілізаційне повернення України в Європу. Після війни головною метою буде створення сильної сучасної держави європейського зразку. Суб'єктом геополітики Україна стане, коли побудує сильну конкурентоспроможну державу. І притік прямих іноземних інвестицій їй в цьому зможе суттєво допомогти. Рух прямих іноземних інвестицій буде в значній мірі відбуватися між країнами, що є геополітично значимими і близькими за цінностями один одному.

Іншою такою можливістю є необхідність забезпечення продовольством зростаючого населення світу. Україна має значні площі родючих земель (перше місце в світі за обсягом чорноземів – 70 % усіх світових запасів) і здатна закривати суттєву частину світових потреб у продовольстві. При цьому вона може отримати не тільки нові ринки збуту в ЄС, а й в інших регіонах глобального світу, зокрема Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, Африканських країнах тощо. Чому ми акцентуємо увагу й на інших ринках, крім ЄС, тому що пам'ятаємо нещодавні заяви з боку окремих країн ЄС щодо заборони імпорту в їх країни певних видів української аграрної продукції. Чотири сільськогосподарські культури – пшеницю, кукурудзу, ріпак та соняшник були заборонені до експорту з України спочатку до 5 червня 2023 року, а потім з подовженням терміну до 15.09.23 до Болгарії, Угорщини, Польщі, Румунії та Словаччини [12]. Крім того, по закінченню цього терміну зазначені країни ще хочуть подовження зазначених заборон до кінця 2023 року.

Також не слід забувати про зовнішні загрози для України. І найбільшою такою загрозою є близькість географічного положення нашої країни до країни агресора Російської Федерації та загроза військової агресії з її боку. Наслідком воєнної агресії Росії є значні людські, фінансові та економічні втрати. Відповідно потрібно бути готовими протистояти цим військовим викликам. Іншою зовнішньою загрозою є тенденція до зниження світових обсягів прямих іноземних інвестицій в цілому, і, як наслідок, посилення конкурентної боротьби за них з боку країн реципієнтів. І в цій конкурентній боротьбі

Україні важливо не програти. Після завершення війни Україна повинна залучити сотні мільярдів доларів інвестицій, за прикладом плану Маршала чи чогось іншого. І в першу чергу суттєво посилити всі сфери пов'язані із забезпеченням національної безпеки.

Поєднання складових сильних сторін на внутрішній арені з зовнішніми можливостями може надати Україні наступні перспективи: по-перше, це можливість отримання значного рівня інвестицій в країну «сильних» людей; по-друге, це можливість значних обсягів виробництва та збуту продукції як всередині України, так і на зовнішніх ринках, зокрема в ЄС та інших країнах; по-третє, це виробництво товарів не тільки в значній кількості, а і високої якості внаслідок отримання нових технологій в економіку країни; по-четверте, як ми вже відмічали, Україна здатна зайняти нішу в продовольчому забезпеченні країн світу.

Поєднання сильних сторін на внутрішній арені з зовнішніми загрозами може надати Україні наступні перспективи: створення великих підприємств, зі значними обсягами виробництва, адже Україна має відповідну логістику і транспортну інфраструктуру для транспортування значних обсягів вантажів. Тут важливим є звільнення півдня України для розблокування доступу до всіх українських портів. Необхідно інтегрувати українське законодавство до законодавства ЄС, на цьому шляху можуть бути певні перепони з боку корумпованих чиновників, паразитуючих на народіві України олігархів тощо. Але цей шлях потрібно пройти. Загроза постійної військової агресії з боку РФ може обмежувати включення України у світові виробничі ланцюги створення доданої вартості. Потрібно протистояти загрозі використання українських працівників в якості дешевої робочої сили, з боку певних національних компаній чи світових ТНК, при веденні господарської діяльності з метою отримання надприбутків та підвищення конкурентоспроможності своїх товарів на світовому ринку.

Поєднання слабких позицій на внутрішній арені і можливостей зовнішнього середовища повинно дати Україні наступні переваги: прийняття України в НАТО або ін-

ший військовий блок і гарантування їй безпеки від агресії РФ, створення сучасної ефективної системи оборони й національної безпеки держави. Залучення ПІ значно краще, ніж отримання кредитів від МВФ, про що ми писали вище. Створення нових робочих місць, зниження безробіття, мінімізація витрат виробництва великими ТНК за рахунок більш дешевих ресурсів в Україні. Можливість залучення значних інвестицій у нове будівництво, зокрема технологічно сучасних підприємств.

Висновки. Таким чином SWOT-аналіз дав нам розуміння найбільш важливих геоекономічних чинників руху прямих іноземних інвестицій в Україну. Серед найбільш позитивних внутрішніх чинників відмічено: географічне положення України у центрі Європи; наявність багатих природних ресурсів, плодородних земель і якісного людського капіталу; наявність ємкого ринку та торговельного потенціалу; розвинені логістичні сполучення. Дані внутрішні чинники у поєднанні з зовнішніми можливостями, а саме: переможним завершенням війни з росією і зростанням геополітичної значимості України; зростанням населення світу і необхідності забезпечення його продовольством; отримання нових ринків збуту в ЄС, азіатсько-тихоокеанському регіоні, африканських країнах тощо посилюють один одного і створюють потенційні можливості включення України у світові ланцюги створення доданої вартості.

Слід пам'ятати й про загрози, зокрема від зовнішнього середовища. Їх потрібно буде вирішувати залучаючи досвід успішних країн в залученні прямих іноземних інвестицій. Однією з таких загроз є намагання міжнародних інституцій нав'язувати свої правила гри. Наприклад проблема наростаючих вимог з боку МВФ, досить часто багато з яких є неоднозначними з точки зору економічної безпеки держави. Серед таких вимог підвищення цін на енергоносії, недопущення зменшення розміру ставок оподаткування, недопущення емісії національної валюти та її поступова девальвація тощо. А такі вимоги можуть суттєво обмежити інвестиційний потенціал держави, оскільки в умовах високої вартості енергоносіїв буде зростати собівартість продукції і, відповідно,

знижуватися її конкурентоспроможність. Аналогічна ситуація й з податками, високий їх рівень є антистимулом для зростання інвестиційної активності в національній економіці. Податки на прибуток іноземні компанії в країні, готові сплачувати в мінімальному розмірі, в противному випадку такі компанії через трансфертне ціноутворення будуть виводити прибутки з нашої країни в юрисдикції з більш низьким оподаткуванням. І, нарешті, найбільш значна загроза – військова з боку росії повинна завжди залишатися в центрі уваги української влади.

Тож надважливими завданнями для України є: по-перше, посилювати всі сфери життя пов'язані з національною та економічною безпекою; по-друге, не втратити свій історичний шанс покращення гео економічного становища, зокрема через залучення прямих іноземних інвестицій в Україну після завершення війни з росією.

Література

1. World Economic Outlook, April 2023: A Rocky Recovery. Washington: International Monetary Fund. Research Dept. 206 p. URL: <https://www.elibrary.imf.org/display/book/9798400224119/front-1.xml>.
2. Городніченко Ю.В. Шляхи залучення прямих іноземних інвестицій в Україну. *Економічний вісник університету*. 2021. Вип. 50. С. 168-173.
3. Герашченко С.О. Прямі іноземні інвестиції: сучасні тенденції розвитку в Україні. *Економічний вісник НГУ*. 2016. № 1. С. 28-40.
4. Пурій Г.М. Сучасний стан та основні тенденції залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 44. С. 199-203. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/44_2020_ukr/35.pdf
5. Гук О.В., Мохонько Г.А., Шендерівська Л.П. Тенденції інвестування в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. №29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/577/553>
6. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. *Мінфін: веб-сайт*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>
7. З України поїхало 12 млн: кого найскладніше буде повернути. *Мінфін: веб-сайт*. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2023/01/19/99274157/>
8. Макроекономічні показники. Показники ринку праці / Безробіття. *Національний Банк України: веб-сайт*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators>
9. МВФ заробить на Україні 6.9% річних: скільки насправді отримаємо ми. *Мінфін: веб-сайт*. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2023/04/18/104274098/>

10. Інфляційний звіт. *Національний Банк України: веб-сайт*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/report>

11. Поліщук І. Геополітична роль України. *Вісник НІОУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2022. №1(52). С. 169-177.

12. Експорт до країн ЄС. *Міністерство аграрної політики і продовольства України: веб-сайт*. URL: <https://minagro.gov.ua/napryamki/eksport-do-krayin-yes>

References

1. World Economic Outlook, April 2023: A Rocky Recovery. Washington: International Monetary Fund. Research Dept. 206 p. <https://doi.org/10.5089/9798400224119.081>
2. Horodnichenko, Yu.V. (2021). Shliakhy zaluchennia pryamykh inozemnykh investytsiy v Ukrainu. *Ekonomichnyi visnyk universytetu*, (50), 168-173. <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2021-50-168-1>
3. Herashchenko, S.O. (2016). Priami inozemni investytsii: suchasni tendentsii rozvytku v Ukraini. *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu*, (1), 28-40. Retrieved from https://ev.nmu.org.ua/docs/2016/1/EV20161_028-040.pdf.
4. Puriy, H.M. (2020). Suchasnyi stan ta osnovni tendentsii zaluchennia pryamykh inozemnykh investytsiy v ekonomiku Ukrainy, *Infrastruktura rynku*, (44), 199-203. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/44_2020_ukr/35.pdf <https://doi.org/10.32843/infrastuct44-33>
5. Huk, O.V., Mokhonko, H.A., & Shenderivska, L.P. (2021). Tendentsii investuvannia v Ukraini. *Ekonomika ta suspilstvo*, (29). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-35>
6. Pryami inozemni investyciyi v Ukrayini. [Foreign direct investment in Ukraine]. [minfin.com.ua](https://index.minfin.com.ua/economy/fdi) Retrieved from <https://index.minfin.com.ua/economy/fdi>.
7. Z Ukrayini poiyhalo 12 mln: koho nayskladnishe bude povernuty Retrieved from <https://minfin.com.ua/ua/2023/01/19/99274157/>
8. Bezrobittia v Ukraini. *Natsionalnyi Bank Ukraini*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators>
9. MVF zarobyt na Ukraini 6.9% richnykh: skilky naspravdi otrymaemo my. *Ministerstvo finansiv Ukrainy*. [mifin.com.ua](https://minfin.com.ua) Retrieved from <https://minfin.com.ua/ua/2023/04/18/104274098/>
10. Inflatsiynyi zvit. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/monetary/report>
11. Polishchuk, I. (2022). Neopolitychna rol Ukraini. *Visnyk NYuU imeni Yaroslava Mudroho. Ser.: Filosofiia, filosofiia prava, politolohiia, sotsiolohiia*, (1), 169-177. <https://doi.org/10.21564/2663-5704.52.249960>
12. Eksport do krayin YeS *Ministerstvo ahrarynoi polityky i prodovolstva Ukrainy*. Retrieved from <https://minagro.gov.ua/napryamki/eksport-do-krayin-yes>

GEO-ECONOMIC FACTORS OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT MOVEMENT AND
STRENGTHENING OF NATIONAL SECURITY OF UKRAINE

*S. O. Herashchenko, Ph. D (Econ.), Associate Professor,
K. T. Shashkina, Student, Dnipro University of Technology*

Methods. The methods used as the methodological basis of the study were: logical – when describing the cause-and-effect relationships between internal and external factors that contribute to the improvement of the investment environment and the growth of foreign direct investment in Ukraine, or, on the contrary, create significant risks and prevent the attraction of such investments in the country; general and specific – when assessing the influence of the dynamics of macroeconomic indicators of the development of the national economy on the attraction of international investments by companies; analysis and synthesis – in the study of the main risks for foreign investors and the development of recommendations to reduce their negative impact on investors, aimed at increasing the investment attractiveness of Ukraine in the medium and long term.

Results. The prospects of Ukraine in attracting foreign direct investments were considered, the dynamics of the volume of foreign direct investments were analyzed. The possibility of improving the geo-economic situation of Ukraine in the post-war economy is indicated, provided that significant amounts of foreign direct investments are attracted.

Novelty. The geo-economic factors that can affect the movement of direct foreign investment in Ukraine were studied, and a SWOT analysis of these geo-economic factors of the movement of direct foreign investment for Ukraine was conducted. Weaknesses and strengths of Ukraine's investment attractiveness have been identified. Directions for adjusting investment risks are proposed.

Practical value. The conducted analysis gives us an understanding of the state of the state's investment climate and directions for improving the investment attractiveness of the national economy.

Keywords: SWOT analysis, geo-economic factors, geopolitics, direct foreign investment, strengthening of national security.

Надійшла до редакції 02.06.23 р.